

Emmanuel Nathan

Re-membering the New Covenant in Corinth. A Different Perspective on 2 Corinthians 3 (Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament II/514), Tübingen: Mohr Siebeck 2020, 207 s. € 79.

2. Korintherbrevs kapitel 3 er ikke alene det kapitel, hvor Paulus kalder sig selv en tjener for en ny pagt, men det er også det eneste sted i Det Nye Testamente, hvor udtrykket 'den gamle pagt' optræder. Desuden finder vi her en modstilling af ånd og bogstav, men til gengæld nævnes 'loven' ikke. Virkningshistorisk er der ingen tvivl om, at især kapitlets tale om en ny og en gammel pagt har sat sig voldsomme spor ved at være med til at skabe en selvforståelse i kirken af at være virkeliggørelsen af en ny pagt. Og at kirken i denne egenskab har afløst den gamle pagts folk, er en tanke, der slår igenem så tidligt som i Hebræerbrevets reception af denne forestilling.

Det er på denne baggrund, Emmanuel Nathan kaster sig ud i en fornyet undersøgelse af dette på mange måder centrale kapitel i 2 Korintherbrev. Hans spørgsmål er, om virkningshistorien ikke har taget førergreb på forståelsen af, hvad Paulus oprindeligt ville. For at nå til en konklusion har Nathan i stedet for en klassisk vers-til-vers gennemgang valgt bl.a. at belyse tekstens problematik med en række nyere metoder.

De tre første kapitler har hermeneutisk karakter. Udgangspunkt er naturligt nok det såkaldte 'nye Paulus-perspektiv', der vil understrege, at apostlen ikke selv 'vidste', at han grundlagde en ny religion, men mente at forblive inden for jødedommen. Dette er blevet anfægtet fra 'luthersk' hold (jf. herhjemme *Paulus plus – fire prismes på den nye Paulus*, red. Anna Vind (2012) København: Det Teologiske Fakultet) og af talsmænd for det såkaldte 'radikale Paulus-perspektiv', der ikke lader Paulus have noget forbehold over for jødedommen, men blot vil åbne den for ikke-jøder. Det følges af en drøftelse af, om ny-pagtteologi var et centralt tema hos Paulus. Blandt fortalere for det nye perspektiv når bl.a. Ellen Juhl Christiansen i sin ph.d.-afhandling (1995) til et negativt svar ved i denne forbindelse kun at inddrage de få steder, *καινή διαθήκη* optræder hos Paulus. Ligesom sin vejleder, James Dunn, regner Juul Christiansen ikke med to pagter, men med fornyelse af den ene og samme. Det er ifølge Nathan for 'økomenisk' tænkt.

I forlængelse af Stanley Porter og N.T. Wright tager kapitel 2 også den vigtige nye indsigt op, at Paulus' eventuelle ny-pagtteologi ikke kun optræder dér, hvor selve begrebet findes, men desuden ligger til grund for hele sprogbrugen omkring 'retfærdighed' (*δικαίω, δικαιοσύς, δικαιοσύνη*).

Kapitel 3 inddrager som modvægt til det foregående en modstander af det nye perspektiv, der ser 2 Kor 3 behersket af modstillingen af bogstav og ånd (Scott J. Hafemann. 1995. *Paul, Moses, and the History of Israel*. Tübingen: Mohr;; jf. Henrik Troniers kritiske anmeldelse i *Dansk Teologisk Tidsskrift* 59 (1996): 151-153.

De næste tre kapitler gælder især kontinuitetsspørgsmålet. Nathan begynder med en analyse af de ord, der signalerer diskontinuitet, (*καταργέω* og *τέλος*), hvad der leder videre til sociologiske tilgange til identitetstransformation, hvor der henvises til Troels Engberg-Pedersens *Paul and the Stoics* (Edinburgh: T&T Clark 2000), samt en gennemgang af fire former for skriftbrug, der har følger for identitetstransformation.

I kapitel 7 undersøger Nathan "erindringens" mulige bidrag i identitetskonstruktion, hvor grundlæggelsesfortællingen kan omskabes. Her advares mod det radikale Paulus-perspektiv, der for hurtigt finder bekræftelse for Paulus' kontinuitetsforhold til jødedommen, samt mod talsmænd for at vejene aldrig skiltes. Der følger en analyse af teorien om social erindring i dens egen ret, hvor Nathan finder, at den såkaldte 'mnemonic refraction model' er den mest hjælpsomme ved at give plads til heuristisk at spørge om forholdet mellem kontinuitet og diskontinuitet i 2 Kor 3. Det spørgsmål tages op til behandling igen i kapitel 9, hvor Nathan vil vise, hvordan Paulus bryder op i, omgrupperer og omdanner foreliggende traditioner med henblik på, hvad de skal bruges til over for Korinth-menigheden.

I forlængelse heraf drøftes i kap. 10 Paulus' ambivalente brug af Moses i 2 Kor 3,6-18. Her argumenterer Nathan for, at apostlen i sin narrative sammensmeltning af sin egen tjeneste (*διακονία*) inden for rammerne af en typologisk fortælling om Moses' herlighed i virkeligheden evaluerer sit eget liv forud for omvendelsen stort set på samme måde som i Fil 3,3-11. Dette havde desuden betydning for den identitetstransformation, som inkluderede såvel Paulus som korintherne ifølge det 'mimetiske' program, apostlen allerede havde opstillet for menigheden i 1 Kor 4,16 og 11,1. Der er med andre ord ikke tale om en negativ vurdering af jødedommen eller Loven, men snarere en betragtning over Paulus' liv forud for, under og efter omvendelsen. Der skulle derfor et nyt skridt til, før fortællingen i 2 Kor 3,6-18 blev forstået om en adskillellesproces i forhold til jødedommen.

Det afsluttende kapitel 11 vender tilbage til hermeneutikken ved – i forlængelse af Paul Ricœur – at overveje spændingen mellem ideologi og utopi i 2 Kor 3 i den hermeneutiske bue mellem ny pagt og ny skabelse (2 Kor 5,17). Her ser Nathan netop det utopiske potentiale som en mulighed for at komme fri af den uheldige rolle, som 2 Kor 3 i en bestemt fortolkning har spillet for forholdet mellem jødedom og kristendom.

Når man som jeg mener, at ny-pagtteologien er grundlæggende i Paulus' tænkning, er Nathans bog spændende læsning. Den er veldisponeret og informativ også om andres synspunkter, som refereres udførligt og loyalt. Det er ikke, fordi bogen er præget af trykfejl, men pludselig trænger et slutnings-sigma syv steder ind i *δικαιοσύνη* sic; 35-36), et enkelt sted er det græske alfabet ikke slået til (*διαqhvkx*; 79), og lidt pudsig er det at få at

vide, at Ernst Troeltsch (død 1923) i 1931 udviklede kirke-sekt-typologien. Endelig er Index of Subjects and Names lige lovlig selektivt.

Mogens Müller